

SOKFÉLE.

81. Szám. Béts. October 8-dikán. (29) 1833

Emlékeztető Jegyzetek.

O c t o b e r.

5 Oct. — 1805. Ts. K. parants egy új 20 milliomból álló költsön előállítására a' Frantziákkal kitört háború folytatására.

6 Oct. — 1760. Pármai Isabella II József menyaszszonya fényes. bémeneteletét tartja ma Bétsben. A' Magyar Testőrző sereg először jelen meg ez alkalommal fényes ruházatjában. — 1789. Loudon erősen álgúztatja Belgrádot — a' várnagy félelmében 15 napi fegyvernyugvást kér, de Loudon azt izeni néki, hogy 15 órára sem ad.

7 Oct. — 1568. Orániai Wilhelm átkel hadával Mastricht mellett a' Maas folyón, melly dolog lehetetlennek látszott Álbának, mert azt kérdezte Gróf Barloimonttól „hogy azon vélekedésben van e' hogy Wilhelm serege madarakkól áll?”

8 Oct. — 1789. Loudon béveszi Belgrádot 22 napi ostrom után. — 1805. Napoleon főhadiszállása Nördlingenben.

Satis cito, si bene!

Minthogy Tisza Nimfa barátja *Bátor Lörintz* Úr által az én a' 16. számú Sokfélének 14. lapján találtató észrevételeim ellen tsak ugyan azon Sokfélének 74. számjában 591. lapján béiktatott Okoskodásaiból könnyen észrevehető, hogy ezen Úrnak nem annyira Tisza Nimfájának a' barátsága, mint a' *vég nélkül* való kifejezés, és az, hogy az említett észrevételeimnek következesekben azt találtam mondani: hogy a' valódi (tanultabb) Magyar azon oknál fogva az Oroszt igen könnyen megértheti; mivel annak a' beszédjében nem tsak számos közértelmű szavakra, hanem egész mondasokra is akadhat. — Hogy tehát tsak ugyan azt véle elhitesse; mindenek előtt azon Urat arra emlékeztetem, hogy valamint a' nemakarásnak nyögés, szintúgy

Toldalék a' M. Kurírhoz.

81 (29)

minden nemértésnek vetekedés és tzivakodás szokott a' vége lenni, az előhozott okoskodásait pedig jobban így fordítom meg; nem de a' Görög, Deák, Szláv és német nyelvek a' tudós Philologusok állításai szerint, akár azoknak szavazásait (terminológiát) akár Grammatikai alkatásait tekintsük, ugyan azon egy forrásból eredvén, vagy leg alább egyik a' másikból formálódván, egyik a' másikkal igen közel-lévő rokonság 's mintegy testvérek? Valaki tsak tehát ezek közül egyet tökéletesen tud, annak végképpen (ha tsak nem durva és megátolkodott paraszt, a' kinél tsak ugyan egy beűnek kihagyása, szaporítása és a' szavak másképpen való kiejtése is, nem értést és nevetést szokott okozni) tsak kevés szorgalom mellett is mind azt a' mit a' magáéból a' másokban talál érteni kelletik; vagy ha nem érti; tehát jele, hogy nem akarja, vagy hogy a' magáét is, a' mellyet tud, jól nem érti. Minélfogva a' mi engem illet, ha én németül se nem értenék, se nem tudnék semmitis, de még is a' mit benne a' magaméból avagy Deákból, Oroszból, Szlávból talállok, tsak ugyan azt okvetetlenül kelletik értennem? minthogy a' köz értelem is azt magával hozza; és ha nem, tehát jele vagy oka az, hogy nem akarom, vagy a' magamét is jól nem értem. Minthogy pedig az említett nyelvekből a' magyarra is számos szavak reá ragadtanak, így tehát azokat néki is értenie kell; vagy ha nem? tehát jele, hogy ő is vagy nem akar, vagy hogy a' tulajdon nyelvét jól nem érti.— Tsak ugyan az a' Deákra és ágazataira való nézve is józan ész szerint alkalmaztatható. Minél fogva noha én 'se Olasz, se Frantzia Országban nem fordúltam meg, és *ex professo* se egyiknek se a' másíknak a' nyelvét nem tanultam, mindazonáltal mint-hogy ezek a' Deák nyelvből nem tsak sokat költsönöztek, hanem általjában amannak szüleményei, tehát

mind egyikéből mind a' másikából legalább annyit értek, hogy engem bizony se Olasz se Frantzia tzipra nyelvén szintúgy el nem adhatna, valamint az Oláh sem, kinek beszédjét gyermekségemtől fogva tudom, minthogy az is jobbára Deák és Szláv szavakból van öszve fonva.

A' honnan, mint elébb mondám, az egész dolog oda megy ki, hogy valaki tsak az említett nyelvekből egyet tökéletesen tud (tsak egy kis Philosophia, akarat és igyekezet hozzá járuljon) az szintúgy mást, mint a' Magyar az Oroszt vagy Tótot könnyen, avagy legalább egyes szavakban megértheti, abszurdumok következtetése nélkül; a' mit is a' Nimfa barátjáról annál inkább fel teszek, mivel a' Bátor neve, valamint a' vitéz = vitjéz név is tsak ugyan annyit tesz Orosz, a' mennyit Magyar nyelven; és egyéb iránt ezen Úr az említett okoskodásában több köz avagy egyértelmű Orosz és Német nevezeteket előszámlálván, tselekedettel megbizonyítá, hogy ő (mint valódi Magyar) Oroszúl nem tsak ért, hanem tán tud is? ha azomban arról bővebben meggyőződni kíván, hogy valóban mennyire béhatnak az! említett nyelvek a' magyarba, és ez viszont amazokba; alázza meg magát hozzám, 's majd egy erről szólló munkátskával szívesen szolgálók nékie: ha pediglen nem kíván, vagy éppen nem akar; azt se bánom, mert az által én szintúgy se nem vesztek sem nem nyerek semmit, valamint az Oroszok és Tótok sem.

Végezetre a' *vég nélkül* szót tsak úgy kellett venni, mint mikor valakiről azt mondjuk: hogy vég nélkül beszél, praezsmitál, allegál, a' mi tsak ennyit tesz, *sokat*, vagy többet beszél mint sem szükséges volna.

Midön pedig némely magyar Litteratorok az egész

világgal makatson és szünet nélkül elhitetni igyekeznek, hogy a' nyelvek a' mellett is, hogy felénél több idegen szavakból áll, még is annyira gyökeres, törökös és tiszta, hogy másokkal éppen semmi hasonlatossága és rokonsága nintsen; az minden okosan és részre nem hajló embernél annyit tesz mint: a' ki *multum probat*, tehát egyenesen szólván *nihil probat*; mert ám a' világ történetei ellenkezőt bizonyítanak, midőn világosan azt terjesztik előnkbe, hogy valamint a' Nemzetek egyik a' másikból, szintűgy a' nyelvek is tsak ugyan azon módon erednek és formálódnak,

Bétsben, F. J.

Egy szobaleányuk neve napja következvén, a' nagy városokban bevett szokás szerént, aszszonya azal is akará neve napja örömét nevelni, hogy az udvari theatromba küldé. Hallván ezt a' Mgs. Aszszonyság férje, így szólla: de miért éppen az udvari theatromba, hiszen ott ma olasz operát játszanak, a' miből ő semmit sem ért. — Éj monda az aszszonyság, ha nem érti is, legalább szép muzsikát 's éneklést hall. — „No jól van, tehát menjen oda.“ — Azomban a' főbb olasz énekesek között egyik hirtelen megbetegedvén, kéntelenek voltak más és német darabot játszani. — A' szobaleány bémegy, hallgatja a' játszókat, 's végre így szólla tsudálkozva a' mellette ült szomszédjához; „no lássa meg az ember! én soha sem tudtam, hogy én olaszúl is értek.“

A p r ó s á g o k.

1. Az együgyű paraszt, ki falujában az imádkozásra intő harangszót soha használatlan el nem eresz-

tette füle mellett, a' fő városba jövéen alkonyodáskor, mikor a' lámpásgyújtogatóknak jelt adó tsengetést meghallaná, levett kalapját mejjére tévéen 's azon kereszttől öszve kultsolván kezeit, estveli áldozatát kezdé felmondani. De tsak hamar észre vevé megtévedését, 's fejébe nyomván süvegét „uram botsásd meg — dörmögé — bizony imádkozni akartam, pedig tsak a' város kivilágosítására szól a' harang.“

Jó paraszt! nálatok úgy hiszem nints *kivilágosítva* a' falu.

2. No 's mit itél kend István? — kérdé a' földes úr agg huszárját, ki ifjú korában Burkus, Frantzia, 's több más országokban megfordúlt, most pedig urát Po'sonyba kísérte a' Diétára, — mit itél kend, nem megyünk-e mi magyarok is hatalmas lépésekkel előre a' legjelesebb nemzetek után? De előttök megyünk uram! — felele a' jó lelkű öreg, — mert sok országot bejártam, de tsak egyben sem hallottam olyan határozást mint ezen a' mi Diétánkon, hogy a' követ urak napszámját ne a' szegénység fizesse.

3. Beteg gyomor az, mellyet a' gazdája érez, gyenge szív, rosszsz. tüdő, 's kihúzni való fog melly lételét az emberrel megéreztetí. Tsudálatos dolog! 's olly sok ditsekvő közül, ki — mint mondja — érdemét, eszét 's tudományát érzi, tsak egynek sem jut eszébe, hogy a' rész, mellyet érez, beteg. Gyarlók vagyunk, 's gyarlóságunkkal ditsekszünk!

4. „Barátom! — így ír hozzám a' napokban Tol-lagi Györből, hova gőz hajón érkezett — azt hinné az ember ha a' gőz hajó fedeléről nézi a' partot, hogy nem a' hajó halad előre, hanem a' part vonúl vissza felé. Millyen szép tsalatas! láttam magam mellett visz-

sza vonúlni, Vátzot, Vi'segrádot, Esztergomot, a' Komárom hős falait, 's már azt gondoltam, Bétsnek büszke vára is mellettem fog elszaladni, de a' kormányos intésére megállapodott a' Györi part . . . 's a' t." Jó Tollagi! — gondolám — ez tsak tsaladás, mint írod is; de nintsenek e' emberek köztünk valósággal, kik bár mozdulatlanul egy helyben állanak, még is hatalmas lépésekkel láttatnak előre haladni, mert mi — sebesen szaladunk vissza felé!

5. Örülj hazám! iskoláid jó lábbon állanak, gyarapodnak! — N. mező városban egy hazánkfiya ló iskolát nyitott, 's hirdetésében meghívta lakostársait 's a' vidékieket, hogy lovaikat adnák be iskolájába. Tsudálkozott a' pórság, hogy ezután a' lovak is iskolába fognak járni; egy pedig közülök rokkant és kaptás lovát fék száron be vezette az iskolába, kérven annak tulajdonosát, hogy a' lovat venné atyai gondoskodása alá. Mit gondol kend? — kérdé ez — hiszen a' ló nyomorék, nem arra való. Épen azért hoztam uram! — lőn a' válasz — az ép ló megkeresi munkája által a' maga eleségét, de az isten nyomorékja tanuljon, úgy sem lehet hasznát venni.

Bóldog együgyűség! — De ne nevéssük ki. Ő a' falusi mestert forgatta elméjében, kit, mivel a' sors-tól púpos hátat, 's dolog tehetetlen balkezet nyert, (bal kezet mondom, jobb kéz nélkül mi módon is lehetne tanítani)? apja Városi iskolába adott, hol Isten nevében annyira tanították, hogy idővel ja' falu iskolájának mesterévé választott.

Tsikorgónak, egy Hazánkban kedves vers - szer-
zőnek Trója feldúlásáról íratott Poëmájának
kezdeté,

Klióval szűz Pazifaé!
Pendítsed tziterádat,
Böls Priápus! ezek mellé
Szállítsd szent Múzáidat:
Aganippe' szent hegyéről,
A' Helikon' vize mellől
Eljövén, segítsetek!

Elbeszéllem, miként jára
Trója a' Görögöktől,
Hét esztendő's háborúba'
Szenvedvén kívülbelől:
Mint hogy elragadta Ídát,
A' Török Basa leányát
A' Trójai Dervis úr.

Marsal Priam, és Szimois
Miként attakirozák;
De a' Trója svadroni is
Bástyát hogy óltalmazák:
Míg az Amazon seregek
Tsászárostól érkeztek,
Az Ájáks vize mellől.

Ekkor a' Trójaikat
Hogy verék le Fesztunggal,
'S Miként Kreúza megszaladt
Tzentaurus társaival;
De Ákhilles a' Görögöt,
A' Rátzot, Örményt, Törököt
Kiágyúzá Trójából.

Végre miképen Helena,
 A' tengerek Istene,
 Az ostromlókhoz leszálla,
 Egy Rátz Daszkuj képibe':
 Felvettette tíz minával
 Tróját, 's hogy Trója azonnal
 Egy falóvá változott. — 's a' t.

Némely T. T. Olvasói a' Sokfélének panaszolkodnak, hogy mivel ők társaságba állva több német és még magyar újságleveleket is olvasnak, melyeknek toldalékjaik rendszerént találós meséken végződnek; már szinte magyar betegséget (tsömört) kaptak azoknak sokától, melynek orvoslására pedig a' homeopathia éppen nem használ. — Erre nézve szívesen kérünk némely jó Urakat, kik elég *kegyesek* nekünk rejtett szókkal barátságosan kedveskedni, hogy, ha kérésünkre ezentúl is megnyerhetjük ebbeli szíves barátságokat: méltóztassanak azokat jobban megsózni, megfűszerezni, 's kivált megpaprikázni, hogy egy könnyen tsömört, vagy pedig az által, ha hogy mértékes versekbe foglalják munkáikat, de azok a' mértékben bukdosnak, gyomor görtsöt ne okozzanak.

Megvalljuk egyébaránt, hogy mi a' rejtett szókat 's találós meséket úgy nézzük és tsak úgy is kívánjuk használni, mint az Orvosok recipéikben az édesítő szirupokat. Ezek sem nem ártanak, sem nem használnak, hanem tsak arra valók, hogy az orvosi szerek lenyelését a' patientsnek kedvesebbé tegyék; vagy pedig olyanok, mint a' pilulák külsejét bevonó magpor (pollen), melly azoknak keserűségét a' lenyelőre nézve beburkolja. — Minthogy tehát a' mai Sokfélében sem émelygős orvosi szer, sem keserű pilula nintsen, a' rejtett szó is elmaradhat.

Megfejtés a' 80. számban: Minerva. Nerva.